

Lakatos Júlia
BRICS avagy nagyhatalmak tranzitban

A gazdasági válság a globális erőviszonyok átalakításának katalizátoraként is szolgált. Ennek következtében szükséges foglalkozni a feltörekvő gazdaságok várható szerepével. Megfigyelhető, hogy a BRIC-országok csoportjának tagjai jobban átvészelték a gazdasági válságot, mint a világ többi része. Növekedésük továbbra is biztosított. A

BRIC országok ugyanis mindig nagyon tudatosak voltak gazdasági fejlődésük megtervezésében, és következetesek azok végrehajtásában. Példájuk sok szempontból tanulságos Magyarország számára is.

De mi is az a BRIC? Magát a fogalmat tíz éve találta ki a Goldman Sachs elemzője a legnagyobb és leggyorsabban növekvő feltörekvő országok már említett négyfős csoportjára. Ami ezekben az országokban közös, az nem más, mint az alacsony munkabérekből származó és a nagy népesség által lehetővé tett rendkívül gyors növekedés. A BRIC országok lakossága lefedi a föld lakosságának 40%-át. Az utóbbi tíz évben a világ GDP-növekedésének egyharmada ezen országoktól származott.

A téma aktualitását az adja, hogy április 14-én Hainan tartományban rendezik a BRIC országok idei csúcstalálkozóját (Dél Afrika csatlakozásával ez lesz egyben az első kibővült, ún. BRICS találkozó is. A rövidítéshez csatolt S a South Africa első betűjéből származik). A találkozót a kínai elnök, Hu Csin-tao vezeti majd, és részt vesz a brazil elnöknő, Dilma Rouseff, Dmitry Medvegyev orosz elnök, az indiai miniszterelnök, Manmohan Sing, valamint Jacob Zuma dél afrikai elnök is. A

megbeszélések során a vezetők várhatóan egyeztetnek nemzetközi kérdésekben, gazdasági, pénzügyi és fejlesztési ügyekben, valamint körvonalazzák jövőbeli együttműködésük irányait is.

Változó trendek, körvonalazó tervek

A gazdasági válság kirobbanását követően, [Globális trendek 2025](#) című elemzésünkben foglalkoztunk először a BRIC országok gazdasági térnyerésével. Mára számos kérdésben tisztábban látunk e folyamatok tekintetében.

Mint írtuk, „Az Egyesült Államok továbbra is az egyedüli legerősebb világpolitikai hatalom lesz, azonban mind politikai, mind katonai szerepe csökkenni fog. Kérdés, hogy az újonnan megerősödő állami és nem-állami szereplők képesek és hajlandóak lesznek-e átvenni az Egyesült Államok korábbi feladatait. Miközben a jövőben a nemzetközi együttműködésre fokozottan szükség lesz, a feltörekvő hatalmak érdektelenséget mutatnak a nemzetközi szervezetek iránt.”

A prognózis első fele nem is lehetne aktuálisabb. Az Egyesült Államoknak a líbiai légítámadásokban való részvételében tetten érhető az egyesek által Obama-doktrinának nevezett, megváltozott szerepfelfogás. Ami a kiegészítést indokolja, a BRIC csoport tagjai hatalmukat gazdasági együttműködésükön túl egyre inkább politikai befolyássá igyekeznek kiterjeszteni. Mára egyáltalán nem igaz, hogy a BRICS tagok „érdektelenek” lennének a nemzetközi szervezetek ténykedése, valamint a globális politikaformálás iránt. Korábbi laza gazdasági együttműködésüket minden irányban mélyíteni, terjeszteni kívánják. Többek között ennek a folyamatnak is köszönhető, hogy az áprilisi találkozót előkészítendő, március 24-én lezajlott egy-két napos előkészítő konferencia, a BRICS országok agytrösztjeinek szimpóziuma (BRICS Think Tanks Symposium). A csoport tagjai szükségesnek tartották, hogy vezető agytrösztjeik megvitassák az elérendő célokat, és ajánlásokat fogalmazzanak meg a csúcstalálkozó számára. Javasataik mellett egyben rendszeresítették

együttműködésüket, így kialakulhat egy olyan közös tudásbázis, amelyik az országcsoport közös pénzügyi, gazdasági, politikai és tudományos előmenetelének további motorja lehet.

Az agytrösztök által megfogalmazott irányelvek lefedik Kína négy fő prioritását is a jövő heti konferenciával kapcsolatban:

1. Konszenzusra jutni a globális kihívások kezelését illetően. Hozzájárulni a globális problémák megoldásához.
2. A BRICS országok közötti koordináció és együttműködés elmélyítése nemzetközi ügyekben. Az érdekek egyeztetése nemzetközi szervezetekben. Szorosabb együttműködés a nemzetközi monetáris rendszer reformjában, a klímaváltozás, a fenntartható fejlődés, valamint a globális kormányzás előmozdítása terén.
3. Mélyíteni és kiterjeszteni a BRICS tagállamok gyakorlati együttműködését
4. A BRICS országok bilaterális együttműködésének elmélyítése.

A javaslatokból kiolvasható, hogy többek között kereskedelmi, energiaügyi, egészségügyi, illetve infrastrukturális együttműködési lehetőségeket kerülnek majd napirendre, továbbá várhatóan olyan külügyi kérdések is, mint az afrikai országokkal való együttműködési lehetőségek bővítése. Ezért is gondolják sokan, hogy az amúgy nagyságrendekkel kisebb lakossággal, ám sok szempontból nyugatias gazdasággal és politikával rendelkező Dél-Afrikai Köztársaságot stratégiai pozíciója miatt fogadták be a csoportba, mivel kaput jelent Afrikába, és ugródeszkát az ott található nyersanyagokhoz, fejlesztési lehetőségekhez. A BRIC országok együttműködése elmélyítésének célja, hogy az országcsoport tagjai egymást segítsék a termelés, a szolgáltatás és a nyersanyag-kitermelés hármas céljának maximális kiaknázásában.

„Trükkök és tippek”: Mit tanulhatunk a BRIC országoktól?

Magyarország nyilvánvalóan nem versenyezhet a BRIC országokkal, hiszen mérete, népessége, nyersanyagkészletei és még számos más tényező ezt lehetetlenné teszi. Hazánk számára mégis érdekes a BRIC országok fejlődési pályája, hiszen Magyarország mindig is hajlamos volt egy sajátos gazdasági külön út keresésére.

A gazdasági válságot követően világszerte kiábrándulás tapasztalható abból a nyugati típusú szabadpiaci rendszerből, amit a BRIC országok mindig is élesen bíráltak. Ezen országok ugyanis az államkapitalista modellt részesítik előnyben, amelyben az államnak kiemelt szerepe van a gazdasági tervezésben. Diagnózisuk ugyanakkor némiképpen téves, hiszen nem a szabadpiaci rendszer omlott össze a válság hatására, hanem a neoliberális, spekulatív tőkére építő gazdaságpolitika. Kiderült, hogy a „semmiből” nem lesz valami. Nem létező pénzzel nem lehet finanszírozni a világgazdaságot.

Miközben a BRIC országok saját centralizáltabb, gyakran autoriter rendszerük igazolását látják a válságban, valójában a sikerük kulcsa a termelékenységük. Éles mentalitásbeli különbség van ugyanis a BRIC-tagállamok jelenlegi termelés-centrikus, megtakarításokat célzó felfogása, valamint a Nyugat szintén termelékeny, azonban fogyasztásra épülő mentalitása között. Magyarországra ezzel szemben sem a takarékoság, sem a termelékenység nem jellemző, így hazánknak mindkét irányzattól van mit tanulnia.

Miközben egyre gyakrabban hallhatjuk kormányzati szinten a spekulatív tőke szembeállítását a termelő munkával, egy tényezőt fontos szem előtt tartani. Nem lehet teljes egészében a hazai viszonyokra adaptálni külföldi rendszereket. Minden hasonló adaptációs kísérlet kudarcot vallott eddig, mert nem vette figyelembe az adott ország politikai, gazdasági, történelmi és kulturális adottságait.

Meg kell találni tehát a két különböző mentalitásban a pozitív hatású, alkalmazható elemeket, és azokat egymással kiegészítve kell alkalmazni a hazai viszonyokra. A BRICS kiváló példa arra, hogy a tudatos, hosszú távú építkezés jobban megtérül, mint a hazánkban húsz éve zajló rövid távú politikai haszonlesés.

Az öt ország agytröszt-találkozója a legjobb minta arra, hogy mi különbözteti meg a csoportot hazánktól. A világos gazdaság- és társadalomfejlesztési célok megfogalmazása és végrehajtása, politikai ciklusoktól, vezetőktől függetlenül. Ezen országok ugyanis már évekkel ezelőtt jelentős energiát fektettek az oktatásba, valamint a vállalkozásfejlesztésbe, annak érdekében, hogy labdába rúghassanak a világpiac színterén. Ezek a döntések azonban nem ad hoc módon születtek, hanem a globális viszonyrendszerek feltérképezésével és a tudatos stratégiagyártással.

Magyarország fejlesztési pályája a BRIC országok mintájára a következőképpen választható fel. Elsősorban meg kell határozni, hol nyílnak jövőbeli lehetőségek hazánk számára. Ha csak a BRIC csoportot nézzük, tudni lehet, hogy ütemes fejlődésük a jövőben lassulni, majd stagnálni fog, ahogy a növekvő jólét „középosztályosodást” idéz elő. Megnő a belső fogyasztói igény az országokban a magas hozzáadott értékű import termékekre, (autók, technológia stb) így: 1. Magyarországnak a termelés kultúrája felé kell orientálnia, ami magába foglalja a „tudástermelést” is, hiszen a high-tech tudás a jelenleginél is jobban felértékelődik majd. 2. Nem szabad kiönteni a vízzel együtt a gyereket. Helytelen volna arra a téves konklúzióra jutni, hogy a nyugati értékek, a szabadpiaci verseny „megbuktak” a világgazdasági válság során. Sokan vitatkoznak arról, hogy az autoriter irányítás hatékonyabb Magyarországon, míg megint mások épp a demokráciát féltik a centralizáló vezetéstől. Véleményünk szerint európai keretek között maradva egy erőskezdő, hatékony kormányzás szükséges, a célok világos megfogalmazásával, artikulálásával és végrehajtásával. 3. Mindehhez tudatos hosszú távú stratégiaalkotás kell, amelyben nagyobb szerepet kell vállalniuk a nem állami szereplőknek, valamint a hazai tudományos élet tagjainak, az elemzőközpontoknak és az agytrösztöknek is.